

Recidiverande aftös stomatit (RAS)

Aftösa lesioner i den icke keratiniserade munslemhinnan är vanligt, med en prevalens på 2–25 % hos den svenska befolkningen. RAS är vanligare förekommande hos kvinnor och yngre individer.

Trots omfattande forskning är orsaken inte klarlagd. RAS är ingen sjukdom utan symptom på en obalans i kroppen där ett flertal faktorer/orsaker samverkar där ärftlighet är en viktig faktor. Andra faktorer är bakteriefloran i munnen, immunförsvaret och yttre miljöfaktorer. Överkänslighet eller födoämnesallergi kan påverka.

I vilken utsträckning patienten besväras av RAS beror på frekvens och typ. Patienter med upprepade aftösa lesioner bör utredas medicinskt eftersom RAS kan förekomma i samband med systemiska sjukdomar eller bristtillstånd.

Former av RAS

RAS uppträder ofta som rundade, ytliga sår med ett omgivande erytem ("halo"). RAS förekommer i tre olika former:

- Minor RAS – vanligaste formen och ses som rundad, ytliga, enstaka eller ibland multipla sår som läker utan ärrbildning inom drygt en vecka.
- Herpetiforma RAS – är den ovanligaste formen och ses som ett flertal små sår, vanligen i munbotten eller under tungan.
- Major RAS (Suttons afte) – består av en djupgående sårbildning med lång läkningstid och kvarstående ärr i slemhinnan.

Behandling

Det finns ingen behandling som botar RAS, utan enbart symptomlindring. Det finns ett flertal olika receptfria preparat på apotek som kan lindra symtomen av afte. Xylocainsalva 5 % kan användas för att lindra symtom och kan ges till barn > 1,5 år. Behandling med laser ger smärtlindring tillfälligt och påskyndar läkning, men används inte i vår region. Behandlingen provas och utvärderas stegvis, enligt behandlingspyramid inspirerad av Mattson et al., 2004 Vid osäkerhet om diagnos eller behandling rekommenderas att patienten remitteras till specialisttandvård för vidare utredning.

1. Tandkräm och munsköljning – allmäntandvård

- I. Tandborstning dagligen där endast Zendium tandkräm används och patienten sköljer med skummet. Detta kan kompletteras med Zendium munsköljning men ska inte kombineras med annan munsköljning vid samma tillfälle.
- II. Om symtomlindring inte fås med Zendium kan Sinaftin tandkräm användas på samma sätt men också topsas på blåsorna.

2. Topikala steroider, medelstark glukokortikoid, grupp II – allmäntandvård

Triamcinolon APL 0,1 % munhålepasta. Pastan appliceras på sår 2–3 gånger per dag.

3. Klortetracyklin >12 år (inte till ammande kvinnor) – specialisttandvård

Klortetracyklinhydroklorid APL 250 mg pulver till munsköljvätska. Innehållet i pulvret löses i 15 ml vatten. Skölj munnen 1–2 minuter 4 gånger dagligen i högst 4 dagar. Skölj noggrant med vatten efteråt. Behandlingsuppehåll på minst 1 vecka mellan behandlingsperioderna.

4. Topikala steroider, stark glukokortikoid, grupp IV, >12 år – specialisttandvård

Anpassa behandlingen efter symtom. Undvik långa behandlingsperioder med Klobetasol.

- I. Klobetasol APL munhålepasta 0,025 %. Appliceras 2 gånger per dag på affekterad munslemhinna i 14 dagar. Därefter nedtrappning till 1 gång per dag i 14 dagar, därefter 1–2 gånger per vecka, alternativt byte till Triamcinolon APL 0,1 % munhålepasta.

- II. Om inte symtomlindring fås kan sköljning med Klobetasol APL munhålegel 0,025 % provas enligt ordination. Skölj munnen med 5 ml Klobetasol gel i minst 5 minuter. Spotta därefter ut gelen, skölj inte munnen efteråt. Behandlingen görs 2 gånger per dag under 2 veckor för att därefter trappas ner till 1 gång per dag i 2 veckor. Därefter 1 gång varannan dag i 2 veckor. Under de 2 första veckorna som Klobetasol munhålegel används sköljs munnen med Nystatin 1 ml 2 gånger per dag under minst 1 minut helst efter måltid. Spotta därefter ut vätskan. Om symtomfrihet inte kan uppnås med sköljning med Klobetasol kan dosering som ger symtomfrihet fortsätta efter samråd med ansvarig läkare.

5. Thalidomid – sjukvård

Patient med svåra besvär med underliggande sjukdom.

Referenser

Mattson U, Jontell M, Saalman R. Recidiverande aftös stomatit. Tandläkartidningen 2004;96(3):48–54.